

CZU: 343.522:343.2/7(478)(094.4)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5113353>**ELEMENTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNILOR DE FALS ÎN ACTE PUBLICE****(art.332 CP RM)****Cristina PÎRȚAC***Universitatea de Stat din Moldova*

În prezentul studiu sunt supuse analizei modalitățile normative alternative de exprimare a faptei prejudiciabile prevăzute la art.332 CP RM (falsul în acte publice). Se arată că în ipoteza înscrierii unor date false fapta prejudiciabilă este îndreptată către un document oficial existent. Se punctează că cele două acțiuni prejudiciabile, prevăzute la art.332 CP RM, în unele cazuri ar putea coexista. *De lege lata* sunt sesizate cazuri când persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică omite să reflecte în documentele oficiale date veridice complete, realitatea fiind denaturată prin includerea unor date într-un volum incomplet. Actualmente, asemenea fapte omisive nu pot cădea sub incidența art.332 CP RM. Se argumentează că omisiunea includerii unor date autentice în documentul oficial trebuie catalogată în postura de modalitate normativă alternativă a falsului în acte publice, nu însă în calitate de modalitate faptică a inacțiunii ce formează conținutul elementului material al abuzului de putere sau al abuzului de serviciu.

Cuvinte-cheie: *fals în acte publice, faptă prejudiciabilă, falsificare, înscriere, document oficial, contrafacere, alterare, modificare, practică judiciară.*

THE MATERIAL ELEMENT OF FORGERY IN PUBLIC ACTS OFFENSES (art. 332 CC RM)

The present study focuses on the analysis of the alternative normative modalities for expressing the prejudicial act provided in art. 332 of the CC RM (forgery in public acts). It is shown that in the event of entering false data, the prejudicial act is directed to an existing official document. It is pointed out that both prejudicial actions provided in art. 332 CC RM could coexist in some cases. There are reported cases when the public person or the person with public dignity function fails to reflect complete truthful data in the official documents, the reality being distorted by the inclusion of some data in an incomplete volume. Currently, such omissive acts cannot fall under the incidence of art. 332 CC RM. It is argued that the omission to include authentic data in the official document must be categorised as an alternative normative modality of forgery in public acts, but not as a factual modality of inaction that forms the content of the material element of abuse of power or abuse of office.

Keywords: *forgery in public acts, prejudicial act, forgery, entry, official document, counterfeiting, alteration, modification, judicial practice.*

Introducere

În prezentul demers științific ne propunem să supunem analizei fapta prejudiciabilă a infracțiunilor de fals în acte publice prevăzute la art.332 CP RM [1]).

Interpretând *ad litteram* dispoziția art.332 CP RM surprindem că latura obiectivă a infracțiunilor de fals în acte publice este formată doar din fapta prejudiciabilă (*alias* – elementul material al infracțiunii). *In concreto*, fapta prejudiciabilă poate îmbrăca una dintre următoarele modalități normative:

- a) înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false;
- b) falsificarea documentelor oficiale.

Rezultate și discuții

1. Pentru început consemnăm că în conjunctura infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM termenul „falsificare” comportă o dublă semnificație: a) de denumire generică dată faptelor înscrise la art.332 CP RM în calitate de infracțiuni susceptibile de comitere prin fals și b) de modalitate normativă alternativă de exprimare a faptei prejudiciabile. Comportă relevanță argumentele aduse de A.Reșetnicov în acest sens: „Conform unui alt criteriu de clasificare, în funcție de rolul îndeplinit în alcătuirea componentei de infracțiune, putem distinge următoarele trei tipuri de falsificare a documentelor: 1) falsificarea documentelor ca infracțiune de sine stătătoare; 2) falsificarea documentelor ca modalitate normativă în cadrul unei componente de infracțiune; 3) falsificarea documentelor ca modalitate faptică sau ca metodă în cadrul unei componente de infracțiune” [2, p.25]; „în ipostaza *lato sensu*, infracțiunea de fals în acte publice s-ar referi la cel dintâi tip de falsificare a documentelor (ca infracțiune de sine stătătoare – *n.a.*) [...]. În ipostaza *stricto sensu*, infracțiunea de fals în acte publice

s-ar referi la cel de-al doilea tip de falsificare a documentelor (ca modalitate normativă în cadrul componenței de infracțiune – *n.a.*)” [2, p.25]. Totuși, în planul identificării conținutului laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM interesează, în mod special, ipostaza *stricto sensu* a noțiunii „falsificare” (i.e. de modalitate normativă de exprimare a faptei prejudiciabile). Tot din aceleași considerente, cele două ipostaze ale noțiunii „falsificare” nu trebuie suprapuse. Este inadmisibil a se folosi termenul „falsificare” la caracterizarea modalității normative sub forma înscrierii în documentele oficiale a unor date vădit false. Reiterăm că în contextul infracțiunilor analizate, termenul „falsificare” poate fi utilizat doar ca noțiune generică, în sensul atribuirii unei denumiri convenționale infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM sau pentru a caracteriza cea de-a doua modalitate normativă de exprimare a faptei prejudiciabile. În pofida acestui fapt, studiul practicii judiciare demonstrează că noțiunea „falsificare” este folosită deseori, în mod eronat, în vederea caracterizării înscrierii în documentele oficiale a unor date vădit false. Pentru a ne convinge, evocăm următoarele fragmente desprinse din unele spețe jurisprudențiale:

– „X. a falsificat (sublinierea ne aparține – *n.a.*) decizia Consiliului comunal C. nr.8/10 din 27 septembrie 2007, în care intenționat a înscris date vădit false (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [3];

– „S.D. este învinuit de faptul că, deținând funcția de primar al s. Ț., r-nul T., la data de 01.07.2013 a falsificat (sublinierea ne aparține – *n.a.*) decizia Consiliului local Ț. nr.4/1 din 01.07.2013 „Cu privire la arendarea unui lot de teren”, care este document oficial, introducând în aceasta date vădit false (sublinierea ne aparține – *n.a.*) privind examinarea și permiterea dării în arendă către „X” SRL de către primăria s. Ț. a 3 ha de teren agricol sub construcții, fapt care în general nu a constituit obiect al examinării la careva ședințe petrecute de Consiliul local Ț., nefiind emisă o asemenea decizie cu numărul menționat, semnând totodată decizia nominalizată în calitatea sa de primar” [4,5];

– „B.A., activând în calitate de consilier al Consiliului Primăriei s. C., r-nul C., a falsificat decizia Consiliului sătesc C., r-nul C., nr. X din XXXXX, introducându-se în partea decisivă a deciziei date false (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [6,7].

După această precizare în continuare vom supune analizei *in concreto* cele două modalități normative de exprimare a faptei prejudiciabile prevăzute la art.332 CP RM.

2. În ceea ce privește *prima modalitate*, în doctrină se arată că prin înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false se are în vedere „introducerea în documentele oficiale autentice a constatărilor sau mențiunilor false” [8, p.930; 9, p.69; 10, p.999]. Într-adevăr, pornind de la sensul uzual al verbului „a înscrie”, constatăm că prin înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false trebuie de înțeles acțiunea constând în consemnarea (fixarea, notarea, înregistrarea) în respectivele documente a unor informații necorespunzătoare adevărului. Din expresia „înscrierea în documentele oficiale” se desprinde că, în ipoteza acestei modalități normative, fapta prejudiciabilă este îndreptată către un document oficial *existent*. Prin urmare, este prezentă așa-numita „falsificare parțială” a documentului oficial. În teoria dreptului penal se subliniază că „falsificarea este parțială atunci când se modifică conținutul unor documente autentice (în ipoteza falsului material) sau se fac constatări sau mențiuni false în cadrul documentelor (în ipoteza falsului intelectual)” [2, p.25].

În această ipoteză, documentul oficial fals respectă rigorile stabilite de lege privind forma și rechizitele (atributele) de conținut caracteristice. De asemenea, în mare parte, acesta este întocmit în conformitate cu procedura stabilită de lege. În același timp, conținutul ca atare al documentului nu este conform realității. Respectiv, falsificarea unui document oficial în asemenea mod, privit din exterior, nu se deosebește cu nimic de un document oficial autentic. Acesta nu conține careva semne materiale de falsificare.

Din perspectivă empirică, înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false a fost identificată în următoarele cazuri:

– „Z.A., activând în funcția de șef al Secției psihiatrie bărbați nr.4 a XXXXX, fiind persoană publică, în calitate de medic curant, a scris în fișa medicală a bolnavului de staționar nr.583, care este document oficial, date vădit false privind consultarea și acordarea asistenței medicale pentru zilele de 02, 03 și 07 iunie 2016, deși începând cu data de 01 iunie 2016 acesta a părăsit spitalul și s-a aflat în s. X., r-nul Y.” [11];

– „M.A., fiind persoană publică, a înscris în documentele oficiale, și anume – în procesul-verbal de testare alcoolică din 28.10.2018, în procesul-verbal cu privire la contravenție nr.257 din 01.11.2018, precum și în încheierea din 01.11.2018 date vădit false, precum că V. ar fi condus mijlocul de transport nefiind în stare de ebrietate” [12];

– „B.A., activând, în calitate de director al Gimnaziului din s. V., r-nul S., fiind persoană publică, a înscris date vădit false în actele de decontare lunară cu privire la cantitatea de cărbuni arși pentru încălzirea școlii,

inclusiv în actele de decontare din 04.02.2013, 04.03.2013 și 03.04.2013, precum că pentru încălzirea gimnaziului s-au folosit, inclusiv, 28,534 tone de cărbuni, cărbuni care au fost depistați în subsolul gimnaziului la data de 24.04.2015 de către colaboratorii de poliție" [13];

– „D.V., deținând funcția de inspector al unității de control al frontierei Sectorului Poliției de Frontieră „Tudora-1” al IGP al MAI, a introdus în mod intenționat date eronate în „Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră” perfectând ieșirea fictivă prin PTF „Palanca” a automobilului de model X [14]”.

3. În ceea ce privește cea de-a doua modalitate normativă alternativă de exprimare a faptei prejudiciabile, sesizăm că aceasta este descrisă prin termenul „falsificarea”. Articolul 332 nu definește noțiunea respectivă. Totodată, remarcăm că în Codul penal termenul „falsificare” (sau sinonime ale acestuia (e.g. fabricare)) este uzitat în repetate rânduri. Și în aceste cazuri legea penală nu oferă careva explicații noțiunii „falsificare”. În contrast, în legislația unor state străine este consacrată o definiție general acceptabilă noțiunii „falsificare”. De exemplu, art.441-1 din Codul penal al Franței [15] definește falsificarea în felul următor: „Orice modificare frauduloasă a adevărului susceptibilă de a cauza un prejudiciu și făcută prin orice modalitate într-un document sau în orice alt mijloc de exprimare, al cărui obiect este sau al cărui efect poate consta în furnizarea unei probe privind existența dreptului sau a unei situații producătoare de consecințe juridice”. Analogic, același lucru sesizăm la art.414 din Codul penal al statului Israel [16] (articol care definește termeni folosiți în cadrul Capitolului destinat incriminării infracțiunilor săvârșite prin înșelăciune, extorcare și opresiune).

Totuși, care este conținutul acestei noțiuni? Pentru a răspunde la această întrebare, preliminar, vom încerca să efectuăm un exercițiu ce implică o analiză sistemică a dispozițiilor normelor incriminatoare ce conțin termenul „falsificare” sau alți termeni cu conținut identic. De pildă, norma de la alin.(2) art.218 CP RM prevede răspunderea penală pentru falsificarea rețetei sau a altor documente care permit obținerea drogurilor. În același timp, pct.10.3. din hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora și a precursorilor”, nr.2 din 26.12.2011 [17], stabilește în calitate de modalități faptice ale falsificării rețetei sau a altor documente care oferă dreptul de a obține droguri: *contrafacerea* și *alterarea*. De asemenea, art.236 CP RM stabilește răspunderea, *inter alia*, pentru fabricarea semnelor bănești, a valorilor mobiliare de stat sau a titlurilor de valoare false. Iar conform pct.3 din hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false (art.236 CP RM)”, nr.23 din 29.10.2001 [18], *contrafacerea* și *alterarea* sunt apreciate drept modalități faptice ale fabricării semnelor bănești, a valorilor mobiliare de stat sau a titlurilor de valoare false.

Avându-se în vedere regula folosirii în textul legii penale a unei terminologii juridice uniforme după conținut, nu avem temei să nu extrapolăm explicațiile cazuale sus-indicate și în ipoteza infracțiunilor de fals în acte publice. De altfel, potrivit unei reguli generale caracteristice metodei gramaticale de interpretare, „cuvintelor și expresiilor trebuie să li se dea acea semnificație pe care o au ele în limba literară, dacă nu sunt temeiuri pentru o altă interpretare” [19, p.441]. De menționat că, potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române [20], cuvântul „falsificare” include tocmai următoarele două modalități: a) alterarea și b) *contrafacerea*. În același timp, nu avem motive să conferim o altă interpretare termenului „falsificare” folosit în dispoziția art.332 CP RM. Or, așa cum am relevat mai sus, conținutul acestui termen este în unison cu conținutul aceluiași termen folosit în textul altor norme incriminatoare.

Observăm că și doctrina de specialitate [8, p.930; 9, p.69; 10, p.999] privește falsificarea documentelor oficiale false prin prisma celor două modalități faptice. Bunăoară, Gh.Diaconescu și C.Duvac menționează: „[n]oțiunea de „falsificare” trebuie înțeleasă nu numai în sensul de denaturare a unui înscris preexistent, adevărat, ci și în sensul imitării, alcătuirii în mod fraudulos, plăsmuirii în întregime sau parțial, *contrafacerii* unui înscris” [21, p.754]. În mod similar, N.V. Marataev evidențiază următoarele două modalități faptice ale falsificării: „a) transformarea unui document oficial preexistent prin ștergere, gravare și aplicare a unor texte noi deasupra scrierii sau prin adăugire ori alte corecții și intervenții; b) crearea unui document nou prin folosirea unor impresii false de ștampile, sigilii, semnături sau imprimare numerotate ori altfel protejate de fals” [22, p.89].

În fine, concluzia respectivă este accentuată de studiul comparat al legislațiilor unor state străine în materia falsului în acte publice care, în mod explicit, prevăd cele două modalități de exprimare a acțiunii de falsificare a documentelor oficiale. Aici, însă, acestea apar sub forma unor modalități normative de exprimare a faptei

prejudiciabile. În cazul art.332 CP RM (și nu doar) contrafacerea și alterarea apar sub forma unor modalități faptice, nu însă normative, întrucât nu sunt prevăzute expres în dispoziția normei. Astfel, de exemplu, alin.(1) art.320 din Codul penal al României [23] are următorul conținut: „[f]alsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod [...]”. În mod similar, art.477 din Codul penal al Italiei [24] incriminează fapta „funcționarului public care, în exercitarea funcțiilor sale, contraface sau alterează certificate sau autorizații administrative”. Aceleași modalități normative sunt consemnate în §1 art.270 din Codul penal al Poloniei [25], în art.156 din Codul penal al Japoniei [26] etc.

În continuare vom supune analizei cele două modalități faptice de exprimare a „falsificării documentelor oficiale”.

3.1. În ceea ce privește **contrafacerea**, în doctrină se apreciază că aceasta presupune „reproducerea în mod fraudulos, plăsmuirea, ticluirea unui înscris, atribuindu-i-se aparența unui înscris oficial autentic” [27, p.401].

După V.Dobrinioiu și N.Neagu, contrafacerea trebuie abordată în sens larg și în sens îngust. În opinia acestor autori, *stricto sensu* contrafacerea presupune plăsmuirea, confecționarea sau ticluirea unui înscris fictiv prin imitare, dându-i aparența unui înscris oficial autentic [28, p.625]. În același timp, *lato sensu*, contrafacerea înseamnă orice reproducere a conținutului pe care îl are în mod obișnuit un înscris adevărat, indiferent de procedeele folosite, de la imprimare mecanică cu mașina de scris sau tipografică ori cu mijloace electronice, până la cele mai perfecționate sisteme de imprimare pe calculator” [28, p.625]. Observăm că V.Dobrinioiu și N.Neagu disting ipostaza *lato sensu* și *stricto sensu* a contrafacerii în funcție de procedeele folosite de făptuitorii la săvârșirea respectivei fapte prejudiciabile. În orice caz, pentru a încadra cele comise în tiparul art.332 CP RM nu interesează metodele (procedeele, tehnicile) concrete uzitate de făptuitor la contrafacerea documentelor oficiale false. În sensul art.332 CP RM metoda nu este semn obligatoriu. Aceasta poate lua diverse forme. De pildă, într-o speță instanța a reținut următoarea metodă de contrafacere a documentelor oficiale: „X. a perfectat cu ajutorul xeroxului și al imprimantei laser un document oficial falsificat din numele comisariatului Comisariatului de Poliție T. – Ș.D.” [29, 30].

Cu titlu exemplificativ evocăm următoarele cazuri practice în care a fost întâlnită contrafacerea documentelor oficiale:

– „B.O., deținând funcția de director general al Î.S. „X”, urmărind scopul justificării mijloacelor bănești însușite din contabilitatea întreprinderii, a falsificat dispoziția de plată fără număr din 22 aprilie 2009, asupra căreia a aplicat codul fiscal, denumirea Î.S. „X” și ștampila întreprinderii” [31];

– „Z.V., activând în funcția de inspector superior al DGA a CNA, având drept scop interceptarea ilegală a comunicărilor, a întocmit un raport fictiv ce conținea informații false” [32];

– „A.D., fiind persoană cu funcție de răspundere, folosind atribuțiile sale contrar obligațiilor de serviciu, a întocmit și a eliberat nelegitim lui B.N. certificatul de naștere seria X-EM nr. XXXXX, în care a introdus date intenționat false precum că mama ultimului este evreică de naționalitate” [33];

– „X., exercitând funcția de primar, a fabricat un act de primire-predare a mijloacelor fixe către SRL „Z” în contul cotei valorice” [34];

– „T.V., exercitând funcția publică de viceprimar al s. C., r-nul D., aflându-se în sediul primăriei, a falsificat adeverința cu nr.1000 pe care a semnat-o personal și care a fost eliberată la 13.07.2015, având un conținut fals, precum că M.O., născut în anul 1967, are viză de domiciliu în satul C., r-nul D., și că dispune de albiți în număr de 25 familii ce sunt amplasate pe teritoriul primăriei s. C.” [35; 36];

– „N.A., polițist în cadrul IP S., a falsificat declarația cet. J.V. adresată Dlui V.S., șef al IP S., precum și îndreptarea către Centrul de Medicină Legală or. Chișinău, str. Korolenko, 8, pentru stabilirea gradului de gravitate al leziunilor corporale ale cet. X.” [37];

– „X. a fabricat și a contrasemnat procesele-verbale datate cu 13.01.2016 introducând date denaturate privind, chipurile, desfășurarea licitației” [38];

– „T.M., activând ca secretară a Consiliului sătesc C., r-nul C., fiind persoană publică, a întocmit din numele Consiliului sătesc C. o decizie falsă, adică alta decât cea care a fost adoptată la 13.04.2007 sub nr.19.5/22, în care a inclus date false” [39].

Din spețele evocate se desprinde că contrafacerea implică o creare integrală (*i.e.* „de la zero”) a documentului oficial. Făptuitorul obține documentul oficial fals folosind materia primă necesară (*e.g.* hârtia, blancheta, cerneala etc.). Contrafacerea documentelor oficiale nu poate lua forma unei falsificări parțiale. Așa cum vom vedea mai jos, o atare falsificare formează conținutul alterării (modificării) documentelor oficiale. Din aceste

motive, ne exprimăm dezacordul față de următorul punct de vedere: „contrafacerea documentului constă în crearea integrală a unui document fals sau în falsificarea parțială a informației și a componentelor materiale ale documentului” [40, p.146]. Sesizăm că autorii definesc contrafacerea prin includerea alterării – formă a falsificării – în conținutul său. În opinia noastră, respectiva teză suprapune nejustificat noțiunile: „contrafacerea documentelor” și „falsificarea documentelor”. Are perfectă dreptate A.Reșetnicov când enunță: „Noțiunile „contrafacerea documentelor” și „modificarea conținutului unor documente autentice” sunt subsecvente noțiunii „falsificarea documentelor”. În niciun caz ele nu sunt echivalente cu noțiunea „falsificarea documentelor” [2, p.28].

3.2. În ceea ce privește *alterarea* documentelor oficiale, în teoria dreptului penal se susține că aceasta presupune „introducerea în documentele oficiale a unor modificări ce denaturează conținutul lor real și care constau în: ștergerea unor rechizite ale documentului, adăugiri sau corectări etc.” [41, p.170]. Alți autori sunt de părere că „alterarea unui înscris oficial înseamnă denaturarea materială a conținutului său, fie prin adăugiri între rânduri sau marginale, ori modificări de cifre sau date; fie prin ștersături sau bifări; fie prin aducerea în stare de ilizibilitate a unor părți din înscrisul oficial (pătare, decolare etc.)” [21, p.755]. În opinia lui V.Dobrinou și N.Neagu „alterarea unui înscris adevărat preexistent implică denaturarea materială, fizică a scrierii de pe un înscris prin diverse mijloace și procedee de înlăturare, modificare, schimbare, transformare sau adăugire de text, de natură a afecta conținutul scrierii, respectiv de a produce ceva într-un mod contrar realității” [28, p.626]. Pe aceeași undă se află Gh.Ivan și M.-C. Ivan: „Alterarea presupune denaturarea materială a unui înscris oficial adevărat și, deci, preexistent. Această denaturare se poate realiza prin adăugiri sau ștersături ori modificări ale punctuației executate în cuprinsul înscrisului” [27, p.401].

Deosebirea de bază între alterare și contrafacere rezidă în natura obiectului influenței infracționale spre care este îndreptată fapta prejudiciabilă. În cazul contrafacerii influență infracțională suportă așa-numita „materie primă” (*i.e.* materia din care este confecționat, plăsmuit sau reprodus documentul oficial fals). În contrast, în ipoteza alterării fapta este îndreptată împotriva unui document oficial autentic și existent, în rezultat fiind obținut un document oficial fals. Drept consecință, diferă și metodele (procedeele) de falsificare a documentelor oficiale, în funcție de modalitatea concretă pe care o îmbracă acțiunea de falsificare: contrafacere sau alterare.

În practica judiciară alterarea documentelor oficiale a fost sesizată în următoarele cazuri:

– „V.I., activând în calitate de ofițer superior de urmărire penală, a operat modificări în documente oficiale, acte procesuale întocmite cu participarea bănuțului M.O. și avocatului acestuia V.C., și anume: a modificat data aducerii la cunoștință bănuțului M.O. a ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuț, și anume – peste cifra „2” înscrisă în ordonanță, ceea ce prezenta luna februarie, lună când a fost efectuată acțiunea de urmărire penală, prin înscriere cu pixul peste cifra anterior existentă a cifrei „3” insinuând că acțiunea de urmărire penală ar fi avut loc la 18.03.2019; a modificat luna emiterii mandatului avocațial, aplicând peste înscrierea „februarie”, indicată în mandat ca lună de emite, substanță de culoare albă destinată corectării erorilor, apoi înscriind personal cu pixul cuvântul „martie”, insinuând că mandatul ar fi fost eliberat la 18 martie 2019; a modificat luna aducerii la cunoștință bănuțului M.O. a drepturilor și obligațiilor sale incluse în procesul-verbal datat cu 18.02.2019, și anume – peste cifra „2” înscrisă în procesul-verbal, ceea ce prezenta luna februarie, lună când a fost efectuată acțiunea de urmărire penală, prin înscriere cu pixul prin suprapunere peste cifra anterior existentă a cifrei 3, insinuând că acțiunea de urmărire penală ar fi avut loc la 18.03.2019” [42];

– „O.S., în perioada noiembrie-decembrie 2012, deținând, în baza ordinului nr.143-p din 09 noiembrie 2006, funcția de registrator, fiind persoană publică, având acces direct la informația din Registrul bunurilor imobile și având dreptul de a opera modificări în Registru, a falsificat datele din Registru prin includerea terenului pentru construcții cu suprafața de 0,07 ha, situat în or. C., str. A. 69/c, cu nr. cadastral XXXXXX, ca fiind proprietar al acestui teren, pe când acest teren aparținea lui V.I.” [43, 44, 45].

În perimetrul alterării documentelor oficiale aflate în circulație în sfera medicală L.Gîrla menționează: „Fiind un document juridic, fișa medicală trebuie completată la timp și sistematic, citeț, neadmițându-se corecții și adăugiri. Corecțiile și adăugirile în fișele medicale sunt inadmisibile, deoarece sunt interpretate de către organul de urmărire penală drept intervenții post-factum și chiar drept tentativă de falsificare a actelor publice, faptă cu caracter penal. Asemenea intervenții sunt constatate deseori în fișele medicale” [46, p.36].

Ca și în cazul contrafacerii, la încadrare în tiparul art.332 CP RM nu are relevanță metoda uzitată de făptuitor în vederea alterării documentului oficial. Acestea pot fi diverse și pot conta doar la aplicarea pedepsei penale. Doctrina evidențiază următoarele metode: „răzuirea, adică îndepărtarea mecanică a unor detalii ale documentului, în vederea modificării conținutului inițial al acestuia; tratarea cu substanțe chimice a documentelor, adică îndepărtarea textului documentului, pe calea decolorării colorantului liniei de text cu ajutorul unor reactive chimice (acizi, hidroxizi alcalini, agenți de oxidare); îndepărtarea prin spălare, adică eliminarea textului de pe suprafața documentului cu ajutorul unor diluanți; inserarea, adică intercalarea prin lipire a unor porțiuni de text, lipirea unei alte fotografii în locul celei îndepărtate din document etc.” [47, p.49]. De asemenea, A.Reșetnicov evidențiază substituția de foi în calitate de metodă de alterare a documentelor, în opinia căruia „această metodă este posibilă în cazul falsificării carnetelor de muncă, a pașapoartelor și a altor documente numărând mai mult de două foi. Indicatorii aplicării de către făptuitor a unei asemenea metode sunt: diferența dintre nuanța și gradul de uzură a hârtiei pe diferite pagini ale documentului; lipsa de coincidență în numerotarea paginilor; decalajul dintre mărimea și configurația marginilor de foi etc.” [47, p.52.] De exemplu, într-o speță din practica judiciară a fost identificată următoarea metodă de alterare a documentelor oficiale: „modificarea prin acoperire parțială cu corector cu ulterioara adăugire a noi elemente și retușare” [48].

În altă privință, R.A. Sabitov și E.Iu. Sabitova menționează că acțiunea supusă analizei constă în „influențarea fizică asupra unui document autentic prin ștergerea, adăugarea, gravarea textului, lipirea, corectarea, modificarea unui text cu altul, falsificarea semnăturii, a amprenteii ștampilei (*sublinierea ne aparține* – n.a.) etc.” [40, p.146-147]. Evocăm o anumită reticență față de cea din urmă aserțiune doctrinară. În opinia noastră, este important ca alterarea documentelor oficiale, presupunând falsificarea semnăturii, a amprenteii ștampilei sau a altor elemente de identificare a unui document oficial (*e.g.* sigiliul) să fie deosebită de acțiunea de înscriere în documente oficiale a unor date vădit false. Or, cea din urmă acțiune prejudiciabilă se poate concretiza în introducerea în conținutul documentului oficial a unei semnături false sau a unei amprente de ștampilă false. Precizăm că alterarea unei semnături, a amprenteii ștampilei sau a altor elemente de identificare a documentului oficial poate să implice orice forme (*e.g.* modificarea semnăturii, ștergerea semnăturii și înlocuirea cu o semnătură falsă etc.), cu excepția introducerii unor date false (*e.g.* este introdusă semnătura în document). Pe bună dreptate se accentuează în doctrină că una dintre formele falsificării documentelor oficiale o constituie „modificarea conținutului unor documente oficiale autentice, nu însă introducerea în asemenea documente a constatărilor sau mențiunilor false” [8, p.930; 9, p.69; 10, p.999]. În concluzie, în sensul art.332 CP RM, alterarea poate îmbrăca orice formă, cu excepția introducerii în documente a unor date false. În esență, alterarea se reduce la *modificarea* conținutului documentelor oficiale autentice, în rezultat obținându-se documente oficiale false. Tocmai de aceea, considerăm că introducerea unor mici adăugiri (*e.g.* adăugarea unor zerouri la unele cifre înscrise în conținutul documentului oficial), în principiu, modifică textul existent. În ipoteza descrisă cele comise trebuie apreciate drept alterare (modificare) a conținutului documentelor oficiale, nu însă ca introducere a unor date vădit false în conținutul acestor documente. Cu acest prilej îl reproducem pe E.Piterschi: „Procedeele cele mai frecvente de alterare a actelor sunt ștersăturile și adăugirile. Formele sub care se pot prezenta adăugirile sunt variate, mergând de la adăugirea unei simple trăsături sau a unui semn de punctuație care modifică (*sublinierea ne aparține* – n.a.) semnificația cuvântului, a propoziției, a unui cuvânt, a unei fraze, a unui fragment de text [...]” [49, p.38].

4. În altă privință, consemnăm că cele două acțiuni prejudiciabile prevăzute la art.332 CP RM ar putea coexista (așa-numitul „fals combinat”). De exemplu, nu este exclusă ipoteza alterării unui document oficial și înscrierii în acesta a unor date vădit false (*e.g.* este modificat conținutul unui document și introdusă o semnătură falsă *sau* sunt introduse noi date, false, și alterate cele autentice). Precizăm, însă, că coexistența acestor două modalități ale faptei prejudiciabile nu poate fi una absolută.

În același timp, considerăm că nu pot coexista contrafacerea documentelor oficiale și înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false; or, aceste acțiuni sunt incompatibile *a priori*. În cazul înscrierii în documentele oficiale a unor date vădit false este imperioasă preexistența documentului oficial – obiect material/imaterial al infracțiunii. Nu același lucru e valabil în cazul contrafacerii. De fapt, este inimaginabilă ipoteza contrafacerii unui document oficial existent.

Tot din aceleași considerente, este imposibil ca la calificare să se rețină ambele modalități factice ale „falsificării documentelor oficiale”. Alterarea unui document contrafăcut e imposibilă. În cazul alterării (modificării) pe post de obiect material sau imaterial pot apărea doar documentele oficiale autentice, nu însă și cele false.

Drept excepție, contrafacerea documentelor oficiale și înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false pot coexista doar atunci când cele două acțiuni vizează *documente oficiale diferite*. Ilustrativă este următoarea speță: „*Pentru a tăinui acțiunile sale criminale, inculpata P.R. nu a perfectat în ordinea stabilită Registrele contabile pentru contul nr.532. Pentru a tăinui acțiunile sale criminale, în mod repetat a înscris în documentele oficiale ale întreprinderii date vădit false. Astfel, pentru justificarea cheltuielilor neîntemeiate, inculpata P.R. a înscris în registrele de casă date false referitor la eliberarea numerarului către unii angajați ai Î.S. „CP”, precum și către diferiți agenți economici. De asemenea, pentru redarea unui aspect legal acțiunilor sale, inculpata P.R. a întocmit dispoziții de casă privind eliberarea numerarului, anexând la unele dintre acestea chitanțe ce confirmă încasarea mijloacelor bănești de către agenții economici, perfectate în condiții nestabile de urmărirea penală și instanța de judecată*” [50, 51, 52]. În speță, acțiunea de înscriere a unor date vădit false a fost îndreptată spre registrele de casă ale Î.S. „CP”. În opoziție, dispozițiile de casă privind eliberarea numerarului au apărut în rezultatul contrafacerii acestora.

Aceeași combinație este surprinsă în altă speță: „*X., activând în calitate de inspector superior al Secției de Evidență și Documentare a Populației s. Râșcani, mun. Chișinău, a înscris în sistemul informațional al Î.S. „CRIS Registru” informații false privind deținerea unor acte de identitate de către anumiți solicitanți ai unor acte de identitate, după care a contrafăcut pașaportul și buletinul de identitate pe nume fals*” [53, 54].

5. În altă ordine de idei, în literatura de specialitate se susține că falsul în acte publice este comis, în exclusivitate, prin acțiune [55, p.161]. Și alți autori identifică doar o conduită activă în cazul infracțiunilor de fals în acte publice [56, p.35; 57, p.18; 40, p.290; 58, p.19; 59, p.14; 60, p.82]. E.Piterschi menționează că falsul în acte publice poate fi realizat doar printr-un complex de acțiuni, iar comiterea acestuia prin inacțiune nu poate determina angajarea unei răspunderi penale [49, p.40]. După M.M. Alieva, este imposibilă săvârșirea falsului în acte publice prin inacțiune [61, p.23]. Drept argument, A.N. Ileașenko și OV. Cesnokov menționează că în textul legii penale privind răspunderea pentru falsul în acte publice se indică doar asupra unei conduite active [41, p.170]. Constatăm că, în condițiile legislative actuale, în maniera în care sunt redată normele de la art.332 CP RM, fapta prejudiciabilă poate îmbrăca doar forma activă. De altă părere este R.B. Semionov, care susține că „falsul documentelor oficiale presupune denaturarea intenționată a informației veridice cu scopul tănuirii adevărului care se poate manifesta prin introducerea integrală sau parțială a unor date false în cadrul unui document ori prin neincluderea în document (prin tănuire) a informației veridice” [62, p.125]. Într-o măsură oarecare, înțelegem punctul de vedere exprimat de R.B. Semionov. Acesta vine să acopere vidul legislativ existent creat de art.292 din Codul penal al Federației Ruse [63] (articol similar celui din legislația Republicii Moldova, supus analizei) concretizat în omisiunea legiuitorului de a incrimina forma pasivă de denaturare a realității în cadrul unor documente oficiale. Sesizăm că un atare vid îl conferă și textul art.332 CP RM. Totuși, maniera de interpretare oferită de R.B. Semionov este cât se poate de extensivă și defavorabilă făptuitorului. Corespunzător, un atare vid poate fi suplinit doar de către legiuitor, nu însă de practician. Până la urmă, îmbrățișăm punctul de vedere exprimat de R.B. Semionov, în partea ce vizează avansarea ipotezei reale, potrivit căreia falsul în acte publice poate să se exprime în formă pasivă (*i.e.* să îmbrace forma unei conduite omisive). Într-adevăr, *de lege lata* putem sesiza cazuri când persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică omite să reflecte în documentele oficiale date veridice complete, realitatea fiind denaturată prin includerea unor date reale, dar în volum incomplet. În context, G.V. Juravliova menționează: „Falsul reprezintă în sine un tip al înșelăciunii, făptuitorul urmărind scopul inducerii persoanei în eroare prin denaturarea ilegală a informației. O asemenea înșelăciune nu constă doar în introducerea unor date false în purtătorul informației (forma activă), ci și în tănuirea circumstanțelor, a căror indicare obligatorie este stabilită prin lege (forma pasivă)” [64, p.91].

Actualmente, asemenea fapte omisive nu pot cădea sub incidența art.332 CP RM. Atât înscrierea unor date vădit false în documentele oficiale, cât și falsificarea acestora (presupunând ipoteza contrafacerii sau a alterării) nu pot îmbrăca forma omisiunii introducerii în documentul oficial a unor date autentice. Or, în sens uzual termenii sus-indicați implică, în exclusivitate, o conduită activă. Nu de aceeași părere a fost instanța de judecată în următorul caz din practica judiciară, încadrând cele comise în baza art.332 CP RM, deși conduita inculpatului a constat în omisiunea inserării în documentul oficial a unor date: „*C.V. (colaborator al P13), în timpul efectuării percheziției în celula nr.21, a introdus în procesul-verbal de percheziție date vădit false, precum că din celulă a fost ridicat un ziar „Makler”, o agendă de culoare cafenie, 6 file format A4 și o agendă de culoare verde-închis, deși în afară de cele menționate a fost ridicat un televizor cu ecran plat de model LG,*

diagonala 32 inci, sistem audio și frigider, bunuri personale ce aparțineau condamnatului B.A., care nu au fost introduse în procesul-verbal (sublinierea ne aparține – n.a.) *ca obiecte ridicate, nu au fost predate în modul convenit la depozit, locul lor fiind necunoscut până în prezent*" [65]. De precizat că acțiunile lui C.V. au fost încadrate de către organul de urmărire penală în alin.(1) art.332 CP RM drept înscrierea de către o persoană publică în documentele oficiale a unor date vădit false, săvârșite din interes material.

Suntem în dezacord cu aprecierea instanței. Este neîntemeiată și ilegală constatarea instanței în conduita inculpatului a infracțiunii specificate la alin.(1) art.332 CP RM. Nu înțelegem, care au fost datele false înscrise în documentul oficial? În speță, e greu de spus că falsul s-a exprimat în introducerea unor date vădit false. Așa cum reiese din împrejurările de fapt descrise în speță, datele introduse au fost autentice. S-a indicat că au fost ridicate anumite bunuri și, respectiv, aceste bunuri realmente au fost ridicate. Constatăm că falsitatea documentului rezidă în neindicarea tuturor datelor necesare, veridice, cu privire la bunurile ridicate. Prin urmare, în speță, conduita făptuitorului a îmbrăcat forma omisivă, nu însă comisivă. Făptuitorul intenționat a omis să indice în procesul-verbal toate bunurile ridicate realmente, deși era obligat să o facă. Respectiv, tocmai această omisiune a determinat denaturarea adevărului. Finalmente, conchidem că atât procurorul, cât și instanța de judecată au admis o interpretare extensivă a textului art.332 CP RM, în special a expresiei „înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false”, încălcând astfel regula fixată la alin.(2) art.3 CP RM.

În opoziție cu speța de mai sus, într-un alt caz practic instanța de judecată a decis să-l achite pe inculpat, *inter alia*, pentru faptul prezenței în conduita sa a unei omisiuni, nu însă a unei comisii. Ilustrative sunt argumentele instanței: „*În biletul de trimitere la examinare medicală a lui M.G., pentru stabilirea stării de ebrietate și a naturii ei, din 14.07.2014, întocmit și eliberat de ofițerul de urmărire penală al IP. Comrat, D.N., nu sunt indicate ora și rezultatele testării* (sublinierea ne aparține – n.a.) *lui M.G. Însă, neindicarea informației menționate în conținutul biletului de trimitere nu formează componența infracțiunii prevăzute de alin.(1) art.332 CP RM. Or, latura obiectivă a acestei infracțiuni se exprimă prin comiterea acțiunii infracționale, dar nu a inacțiunii. Neindicarea unor informații în documentul oficial, și anume – neindicarea în biletul de trimetere pentru examinare medicală din 14.07.2014 a informației cu privire la ora testării lui M.G., reprezintă inacțiunea inculpatului și nu acțiunea infracțională*" [66].

Considerăm că în cele două spețe, dar și în altele (dacă fapta se exprimă în neincluderea unor date în documentul oficial, atunci când acest lucru este obligatoriu), cele comise trebuie apreciate ca: a) abuz de putere sau abuz de serviciu (art.327 CP RM) – în ipoteza în care sunt cauzate daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice sau b) fapta contravențională de abuz de putere sau abuz de serviciu (art.312 din Codul contravențional al Republicii Moldova [67]) – în ipoteza în care nu sunt cauzate careva daune sau acestea sunt sub limita celor prevăzute la art.327 CP RM. Soluțiile de încadrare enunțate sunt desprinse din regula de calificare în cazul concurenței dintre o normă generală și una specială.

Totuși, din punctul nostru de vedere, omisiunea includerii unor date autentice în documentul oficial trebuie catalogată în postura de modalitate normativă alternativă a falsului în acte publice, nu însă în calitate de modalitate faptică a inacțiunii ce formează conținutul elementului material al abuzului de putere sau al abuzului de serviciu. Au dreptate autorii care afirmă că orice denaturare a adevărului, indiferent de forma sa de exprimare, trebuie apreciată în calitate de fals în acte publice [41, p.169]. Falsitatea documentului poate și trebuie să reiasă nu doar din împrejurarea cuprinderii unor date false, dar și din cea vizând necuprinderea tuturor datelor autentice necesare. Ambele ipoteze implică prezența unui document fals. Respectiv, pentru ambele ipoteze trebuie să fie antrenată răspunderea penală în baza art.332 CP RM. Tocmai de aceea, *de lege ferenda*, se impune introducerea acestei modalități normative alternative de exprimare a faptei prejudiciabile în dispoziția art.332 CP RM. Pe de o parte, o asemenea completare legislativă ar avea drept efect înlăturarea vidului incriminator existent (pentru cazurile în care practicienii, pe bună dreptate, sunt reticenti în aplicarea art.332 CP RM). Pe de altă parte, completarea propusă ar determina evitarea cazurilor de interpretare extensivă defavorabilă a dispoziției art.332 CP RM (pentru cazurile în care forma omisivă de exprimare a ilicitului penal este metamorfozată, nejustificat, în formă comisivă).

Menționăm că, în plan comparat, omisiunea introducerii unor date în documentul oficial este considerată formă a falsului în acte publice. De exemplu, art.321 din Codul penal al României stabilește răspunderea penală, inclusiv, pentru omisiunea cu bună știință a funcționarului public de a insera unele date sau împrejurări într-un înscris oficial. Precizăm că în legislația României omisiunea de a insera unele date sau împrejurări

într-un înscris oficial formează una dintre formele de înfățișare a falsului intelectual. De altfel, în doctrină, în funcție de forma conduitei, falsul intelectual este divizat în: a) activ (comis prin intermediul unor acțiuni concretizate în introducerea în documente a unor date vădit false și b) pasiv (săvârșit prin intermediul inacțiunii sub forma neincluzerii în document a unei informații autentice [68, p.6]. Într-adevăr, în ipoteza omisiunii de a insera unele date, documentul oficial păstrează forma, substanța sau alte trăsături externe, acestea nefiind afectate. Din punct de vedere extern, acesta imită perfect un document oficial autentic (care conține integral informația autentică cerută în mod imperativ).

Nu doar în statul vecin – România, ci și în legislația altor țări este incriminată omisiunea de a insera unele date în documentele oficiale. De pildă, răspunderea pentru omisiunea persoanei oficiale de a introduce într-un document oficial unele date importante este reglementată la alin.(1) art.361 din Codul penal al Macedoniei de Nord [69]. Și norma de la alin.(1) art.414 din Codul penal al Muntenegrului [70] incriminează inacțiunea funcționarului public de a introduce într-un document oficial unele date importante. Un conținut similar identificăm la alin.(1) art.226 din Codul penal al Bosniei și Herțegovinei [71]. În definitivă, suntem de părere că această bună practică poate și trebuie implementată în textul art.332 CP RM.

Concluzii

În contextul infracțiunilor de fals în acte publice, termenul „falsificare” poate fi utilizat ca noțiune generică, în sensul atribuirii unei denumiri convenționale infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM sau pentru a caracteriza cea de-a doua modalitate normativă de exprimare a faptei prejudiciabile. În pofida acestui fapt, studiul practicii judiciare demonstrează că noțiunea „falsificare” este folosită deseori, în mod eronat, în vederea caracterizării înscrierii în documentele oficiale a unor date vădit false.

Din expresia „înscrierea în documentele oficiale” se desprinde că, în ipoteza acestei modalități normative, fapta prejudiciabilă este îndreptată către un document oficial *existent*. Contrafacerea implică o creare integrală (*i.e.* „de la zero”) a documentului oficial. Făptuitorul obține documentul oficial fals folosind materia primă necesară (*e.g.* hârtia, blancheta, cerneala etc.). Contrafacerea documentelor oficiale nu poate lua forma unei falsificări parțiale. O atare falsificare formează conținutul alterării (modificării) documentelor oficiale.

Introducerea unor mici adăugiri (*e.g.* adăugarea unor zerouri la unele cifre înscrise în conținutul documentului oficial), în principiu, modifică textul existent. În ipoteza descrisă cele comise trebuie apreciate drept alterare (modificare) a conținutului documentelor oficiale, nu însă ca introducere a unor date vădit false în conținutul acestor documente.

Cele două acțiuni prejudiciabile prevăzute la art.332 CP RM ar putea coexista (așa-numitul „fals combinat”). De exemplu, nu este exclusă ipoteza alterării unui document oficial și a înscrierii în acesta a unor date vădit false. În contrast, nu pot coexista contrafacerea documentelor oficiale și înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false; or, aceste acțiuni sunt incompatibile *a priori*. În cazul înscrierii în documentele oficiale a unor date vădit false este imperioasă preexistența documentului oficial – obiect material/imaterial al infracțiunii. Nu același lucru e valabil în cazul contrafacerii. Tot din aceleași considerente, este imposibil ca la calificare să se rețină ambele modalități faptice ale „falsificării documentelor oficiale”. Alterarea unui document contrafăcut e imposibilă. Drept excepție, contrafacerea documentelor oficiale și înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false pot coexista doar atunci când cele două acțiuni vizează documente oficiale diferite.

De lege lata, putem sesiza cazuri când persoana publică sau persoana cu funcție de demnitate publică omite să reflecte în documentele oficiale date veridice complete, realitatea fiind denaturată prin includerea unor date reale, dar în volum incomplet. Actualmente, asemenea fapte omisive nu pot cădea sub incidența art.332 CP RM. Atât înscrierea unor date vădit false în documentele oficiale, cât și falsificarea acestora (presupunând ipoteza contrafacerii sau a alterării), nu pot îmbrăca forma omisiunii introducerii în documentul oficial a unor date autentice. Or, în sens uzual termenii sus-indicați implică, în exclusivitate, o conduită activă.

Dacă fapta persoanei publice sau a celei cu funcție de demnitate publică se exprimă în neincluzerea unor date în documentul oficial (acest lucru fiind obligatoriu), cele comise trebuie apreciate ca: a) abuz de putere sau abuz de serviciu (art.327 CP RM) – în ipoteza în care sunt cauzate daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice sau b) fapta contravențională de abuz de putere sau abuz de serviciu (art.312 din Codul contravențional) – în ipoteza în care nu sunt cauzate careva daune sau acestea sunt sub limita celor prevăzute la art.327 CP RM. Soluțiile de încadrare enunțate sunt desprinse din regula de calificare în cazul concurenței dintre o normă generală și una specială.

Din punctul nostru de vedere, omisiunea includerii unor date autentice în documentul oficial trebuie catalogată în postura de modalitate normativă alternativă a falsului în acte publice, nu însă în calitate de modalitate faptică a inacțiunii ce formează conținutul elementului material al abuzului de putere sau al abuzului de serviciu. Falsitatea documentului poate și trebuie să reiasă nu doar din împrejurarea cuprinderii unor date false, ci și din cea vizând necuprinderea tuturor datelor autentice necesare. Ambele ipoteze implică prezența unui document fals. Respectiv, pentru ambele ipoteze trebuie să fie antrenată răspunderea penală în baza art.332 CP RM. Tocmai de aceea, *de lege ferenda*, se impune introducerea acestei modalități normative alternative de exprimare a faptei prejudiciabile în dispoziția art.332 CP RM.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
2. REȘETNICOV, A. Precizări privind înțelesul noțiunii „falsificarea documentelor”. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.5, p.22-29.
3. Sentința Judecătorei Glodeni din 24 august 2011. Dosarul nr.1-78/11. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jdr.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/028b48b0-50dd-e011-ae6a-00215ae0b441
4. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 09 noiembrie 2016. Dosarul nr.1a-218/2016. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/624210df-8abc-e611-a9ba-005056a5fb1a
5. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 16 mai 2017. Dosarul nr.1ra-352/2017. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8801
6. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 04 august 2020. Dosarul nr.1ra-1436/2020. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16551
7. Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Central, din 26 martie 2018. Dosarul nr.1-86/17. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jcs.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/c2b65584-e730-e811-80d5-0050568b44c1
8. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
9. BRÎNZA, S., STATI, V., POPOV, R. Falsul în acte publice (art.332 CP RM): aspecte de drept penal. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe sociale”*, 2015, nr.8(88), p.64-73.
10. POPOV, R., STATI, V. Infrațiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică. Falsul în acte publice. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale / coord. ed. M.Poalelungi Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p.*
11. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 21 octombrie 2020. Dosarul nr.1ra-762/2020. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17006
12. Sentința Judecătorei Drochia, sediul Central, din 24 august 2020. Dosarul nr.1-139/2020. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jdr.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/c58a313a-d68f-4c81-9ffc-b24bda00d299
13. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 29 mai 2019. Dosarul nr.1ra-1069/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13681
14. Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan-Vodă, din 20 martie 2019. Dosarul nr.1-20/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jcs.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/24668a1a-9e4b-e911-80d8-0050568b44c1
15. *Criminal Code of the French Republic*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: <https://www.legal-tools.org/doc/418004/pdf/>
16. *Закон об уголовном праве Израиля*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: <http://library.khpg.org/files/docs/1375279180.pdf>
17. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația drogurilor, etnobotanicilor sau analoagelor acestora și a precursorilor”, nr.2 din 26.12.2011. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=251
18. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false (art.236 CP)”, nr.23 din 29.10.2001. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=245
19. AVORNIC, Gh., ARAMĂ, E., NEGRU, B. et al. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Cartier, 2004. 656 p.
20. *Falsificare*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/falsificare>
21. DIACONESCU, Gh., DUVAC, C. *Tratat de drept penal. Partea specială*. București: C.H. Beck, 2009. 1158 p.
22. МАРАТАЕВ, Н.В. Теоретические и методические основы подлога документов. В: *Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины*, 2015, №5 (92), с.87-92.
23. IVAN, Gh., IVAN, M.-C. *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*. București: C.H. Beck, 2013. 444 p.
24. DOBRINOIU, V., NEAGU, N. *Drept penal. Partea specială*. București: Universul, 2014. 731 p.
25. Codul penal al României. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
26. *Codice penale Italiano*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: <https://www.ipsoa.it/codici/cp/12/t7>

27. *Criminal Code of the Republic of Poland*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf
28. *Penal Code of Japan*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>
29. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 10 iunie 2015. Dosarul nr.1ra-519/2015. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4429
30. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 26 noiembrie 2014. Dosarul nr.1a-564/2014. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6f5fd3a2-3c8b-e411-a92e-005056a5fb1a
31. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 14 mai 2020. Dosarul nr.1ra-39/2020. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16122
32. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 29 octombrie 2019. Dosarul nr.1ra-53/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14652
33. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 18 iunie 2019. Dosarul nr.1ra-1108/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13817
34. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 12 iunie 2019. Dosarul nr.1ra-775/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13787
35. Sentința Judecătoriei Criuleni, sediul Central, din 14 decembrie 2018. Dosarul nr.1-1/17. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jcr.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/cda8d8ec-2404-e911-80d6-0050568b7027
36. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 martie 2019. Dosarul nr.1a-305/19. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2ab077bc-927c-e911-80d8-0050568b7027
37. Sentința Judecătoriei Strășeni din 22 martie 2016. Dosarul nr.1-21/2016. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/f91e1eb5-2c06-e611-86a1-005056a5fb1a
38. Sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 20 octombrie 2020. Dosarul nr.1-1308/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8d03fd27-fdd5-48d7-9066-dddca3d51a68
39. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 11 noiembrie 2015. Dosarul nr.1ra-1241/2015. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5134
40. САБИТОВ, Р.А., САБИТОВА, Е.Ю. *Уголовно-правовая оценка обманов и действий, совершенных с документами*. Москва: Юрлитинформ, 2012. 344 с.
41. ИЛЪЯШЕНКО, А.Н., ЧЕСНОКОВ, О.В. Объективная сторона служебного подлога. В: *Общество и право*, 2011, №3 (35), с.168-173.
42. Sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 14 august 2020. Dosarul nr.1-3423/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7c039df1-f946-4230-b59d-0f89e8049c97
43. Sentința Judecătoriei Căușeni din 26 ianuarie 2015. Dosarul nr.1-671/2013. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jcs.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/d6e2a45f-10a6-e411-8112-005056a5d154
44. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30 septembrie 2015. Dosarul nr.1a-358/2015. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/a36d63b2-b768-e811-80d5-0050568b7027
45. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 29 martie 2016. Dosarul nr.1ra-277/2016. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9437
46. GÎRLA, L. Importanța întocmirii corecte a înscrisurilor medicale și însemnătatea lor juridico-penală. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis”*, Seria „Științe sociale”, 2011, nr.8(48), p.35-38.
47. REȘETNICOV, A. Metodele de falsificare a documentului: studiu de drept penal. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.4, p.47-52.
48. Sentința Judecătoriei Criuleni, sediul Dubăsari, din 05 mai 2020. Dosarul nr.1-36/19. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jcr.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/810ce745-636a-4422-9996-fd99863ae638
49. PETERSCHI, E. Abordări teoretico-practice privind falsul în acte. În: *Legea și Viața*, februarie 2019, p.37-40.
50. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 03 iulie 2019. Dosarul nr.1ra-1415/2018. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11547
51. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 19 noiembrie 2019. Dosarul nr.1ra-1164/2019. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14799
52. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 19 decembrie 2017. Dosarul nr.1ra-1212/2017. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10133
53. Sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 17 aprilie 2019. Dosarul nr.1-310/18. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2103b4e1-4463-e911-80d7-0050568b021b
54. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 03 septembrie 2019. Dosarul nr.1a-911/19. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/b3acbe48-f8ac-4d9e-9311-543c71f23555
55. КОЧЕРГА, В.А. *Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Краснодар, 2017. 204 с.
56. ИВАНЧИН, А.В., КАПЛИН, М.Н. *Служебные преступления: Учебное пособие*. Ярославль: ЯрГУ, 2013. 108 с.

57. РОМАНОВА, В.В. *Служебный подлог: Учебное пособие*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2017. 56 с.
58. ХАРЧЕНКО, А.Н. *Служебный подлог и его специальные разновидности в системе преступлений против государственной власти, интересов государственной службы и службы в органах местного самоуправления (глава 30 УК РФ)* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2012. 26 с.
59. ОЗДОЕВ, М.Т. *Должностные преступления: уголовно-правовой анализ и предупреждение* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 2005. 19 с.
60. ИЛЬЯШЕНКО, А.Н., САПРУНОВ, А.Г., САДЫКОВ, А.У. et al. *Уголовная ответственность за служебный подлог*. Краснодар: Краснодарский университет МВД России, 2011. 140 с.
61. АЛИЕВА, М.М. *Уголовная ответственность за преступления, связанные с подлогом документов* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2011. 29 с.
62. СЕМЕНОВ, Р.Б. *Уголовно-правовая оценка подлога документов* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006. 28 с.
63. *Уголовный кодекс Российской Федерации*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/40396ba20fb9faf9cd9a9f15a910341de5a0b2cd/
64. ЖУРАВЛЕВА, Г.В. *Уголовная ответственность за служебный подлог* / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006. 189 с.
65. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 18 mai 2016. Dosarul nr.1ra-844/2016. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6469
66. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 28 noiembrie 2018. Dosarul nr.1ra-1934/2018. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12543
67. Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.3-6, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.78-84.
68. БЕЛОКУРОВ, О., АНДРЕЕВ, В. Уголовно-правовая оценка обманной деятельности. В: *Уголовное право*, 2005, №5, с.4-7.
69. *Criminal Code of the Republic of North Macedonia*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/8145/file/fYROM_CC_2009_am2018_en.pdf
70. *Criminal Code of Montenegro*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/8406/file/Montenegro_CC_am2018_en.pdf
71. *Criminal Code of Bosnia and Herzegovina*. [Accesat: 09.02.2021] Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/8499/file/CC_BiH_am2018_eng.pdf

Date despre autor:

Cristina PÎRȚAC, doctorandă, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: kristina.pirtac@mail.ru

Prezentat la 16.03.2021